

سرافرازانه های یک سیره پژوه

○ نگاه به شخصیت علمی - اخلاقی

استاد سید جعفر مرتضی رحمته الله علیه

برای بازشناسی و آشنایی شخصیتی، علمی و هم چنین شیوه تاریخ نگاری و سبک سیره شناسی مرحوم استاد سید جعفر مرتضی، مجله حوزه گفت و گویی با چند تن از اساتید برجسته تاریخ اسلام، که از نزدیک با ایشان ارتباط تنگاتنگ داشتند نظیر: حجة الاسلام والمسلمین مهدی پیشوایی، عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی - پژوهشی امام خمینی رحمته الله علیه و حجة الاسلام والمسلمین سید علی میرشریفی، عضو هیئت علمی سازمان مطالعه و تدوین کتاب های درسی دانشگاه ها (سمت)، حجة الاسلام والمسلمین ابوالحسن نواب، ریاست محترم دانشگاه ادیان و مذاهب و حجة الاسلام والمسلمین ایمانی مقدم، معاون امور فرهنگی مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام و عضو هیئت علمی دانشگاه ادیان و مذاهب، ترتیب داده که فرادید شما می نهیم.

● **حوزه:** نحوه آشنایی حضرت عالی با استاد سیدجعفر مرتضی رحمته الله علیه چگونه بود و میزان و مدت آشنایی شما با ایشان چقدر بوده است؟

پیشوایی: آشناییم با مرحوم استاد سیدجعفر مرتضی رحمته الله علیه، به سال‌های اول پیروزی انقلاب اسلامی برمی‌گردد. پس از رفت و آمدها و گفت‌وگوهای میان شورای عالی آموزش و پرورش و حوزه

● نظر استاد سیدجعفر مرتضی رحمته الله علیه فصل الخطاب بود. در خلال این کارها دو ویژگی در ایشان متوجه شدم: یکی، ایشان عملاً در مورد هر قضیه علامت سؤال می‌گذاشتند و هیچ چیز از ابتدا مسلم نمی‌گرفتند (حتی اگر مشهور باشد)، مگر آن‌که دلائل کافی برای اثبات آن به دست آید. دوم، پای بندی شدید ایشان به تشیع بود.

آید. دوم، پای بندی شدید ایشان به تشیع بود. در یکی از جلسات، بحث سلسله صفویه و دولت آن‌ها پیش آمد، ایشان به شدت از دولت صفویه حمایت کرد و گفتند: (به این مضمون) که دولت صفویه را دکتر شریفی بدنام کرده است، این دولت یک دولت شیعی بود، ببینید در دوست سال حکومت آن‌ها چقدر علما و دانشمندان در ایران برخاستند

● علمیه که رابط آن، مرحوم استاد عقیقی بخشایشی بود، به درخواست شورای عالی، هیئتی جهت بازنگری در کتاب درسی تاریخ سال اول و دوم دبیرستان تشکیل شد، که من و مرحوم استاد عقیقی بخشایشی و یکی دو نفر دیگر نزد استاد سیدجعفر مرتضی رحمته الله علیه، برای تحقق اهداف می‌رفتیم. این کار مدتی زمان برد و جلسات متعددی تشکیل شد و طی آن، دو کتاب یاد شده به دقت بازخوانی شد و آثار فرهنگ شاهنشاهی از آن‌ها حذف شد و اصلاحات لازم صورت گرفت.

در این جلسات نظر استاد سیدجعفر مرتضی رحمته الله علیه فصل الخطاب بود. در خلال این کارها دو ویژگی در ایشان متوجه شدم: یکی، ایشان عملاً در مورد هر قضیه علامت سؤال می‌گذاشتند و هیچ چیز از ابتدا مسلم نمی‌گرفتند (حتی اگر مشهور باشد)، مگر آن که دلائل کافی برای اثبات آن به دست

و چقدر آثار علمی به وجود آمده، این دولت را با دولت‌های قبل و بعد از آن مقایسه کنید ببینید چقدر تفاوت دارد.

● **حوزه:** آثار ایشان خصوصاً آثار تاریخی معظم‌له، چه ویژگی‌های مبرز و انحصاری دارد؟

پیشوایی: ایشان گنجینه‌ای گران بها و آثار متعدد علمی از خود به یادگار گذاشت که در آن‌ها وسعت تتبع مؤلف و میزان تسلط ایشان به مطالب جلوه گر است. همان خصیصه‌ای که ایشان داشت و به آن اشاره شد که هیچ حادثه‌ای را مسلم نمی‌گرفت، حتی اگر از مشهورات باشد، در این آثار به چشم می‌خورد.

● **حوزه:** شخصیت علمی مرحوم استاد، چه تاثیری بر مراکز علمی خصوصاً حوزه‌های علمیه لبنان و قم داشته است؟

پیشوایی: آثار علمی گران بهایی که ایشان

ویژگی‌ها و مزایای این کتاب تبیین و نیز روش مؤلف ارائه شده است.

● **حوزه:** درباره سجایای اخلاقی استاد رحمته‌الله، نکاتی را بفرمایید.

● **پیشوایی:** درباره سجایای اخلاقی ایشان تا آن جایی که طی دیدارهای گوناگون مشاهده کردم، شخصیتی خوش‌محضر و خلیق بود و هیچ‌گونه نخوت علمی در او مشاهده نمی‌شد و بسیار متواضع بود.

● **حوزه:** نحو آشنایی شما با استاد چگونه بود و میزان آشنایی حضرت عالی با جناب استاد سیدجعفر مرتضی رحمته‌الله چقدر بود؟
میرشریفی: آشنایی این جانب با حضرت استاد، به اوائل ۱۳۶۰ شمسی، بر می‌گردد، زمانی که من طلبه بودم و از استاد سؤال‌هایی درباره تاریخ اسلام و کتاب الصحیح من سیره النبی الاعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌پرسیدم. به مرور زمان ارتباط من با ایشان بیشتر و صمیمی‌تر شد و به رفت و آمد خانوادگی انجامید. در ۱۳۸۳ شمسی، به اتفاق خانواده به لبنان رفتم و ایشان نیز در ایامی ایران تشریف داشتند به اتفاق خانواده‌شان به منزل ما می‌آمدند و رابطه ما با ایشان خیلی عالی و صمیمی بود.
 ● **حوزه:** ویژگی‌های بارز و انحصاری جناب استاد را در تألیف آثارشان چگونه ارزیابی می‌کنید؟

آثار استاد سیدجعفر رحمته‌الله سه ویژگی داشت، که به اجمال اشاره می‌کنم: اول، تتبع ایشان زیاد بود؛ دوم، تحقیق و تحلیل داشت؛ سوم، استناد در آثار ایشان جایگاه ویژه‌ای داشت، حتی اگر از کسی حرفی را می‌شنید و آن کلام را از گوینده نقل می‌کرد، آدرس می‌داد تا رعایت امانت کرده باشد.

از خود به یادگار گذاشت مورد استفاده و استناد مورخان و پژوهش‌گران در تاریخ اسلام است. این آثار عموماً عمیق، پرمایه و قابل استفاده می‌باشد. البته گفتنی است کتاب‌خانه‌ای بزرگ و غنی نیز داشت، که ممتاز بود.

● **حوزه:** مرحوم استاد سیدجعفر مرتضی، در تاریخ‌نگاری چه رویکردی داشتند؟ روش ایشان در تألیف آثار تاریخی چگونه بود؟

● **پیشوایی:** رویکرد کلی ایشان در تاریخ‌نگاری به ویژه در کتاب دوره‌ای الصحیح من سیره النبی الاعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم که در قله تألیفات ایشان است، نفی ورد اقوال و گزارش‌های مورخان غیرشیعی است و گویا به این مناسبت است که نام کتاب الصحیح من سیره النبی الاعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم انتخاب شده است. در این زمینه ابداع‌ها و ابتکارهایی و نیز برخی متفردات دارد. گویا با توجه به این رویکردهاست که برخی می‌گویند: ایشان تاریخ و سیره را کلامی کرده است! در این باره یادآور می‌شوم که در ۱۳۸۰ شمسی، نکوداشتی با حضور خود ایشان، از طرف «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» برگزار شد و مقالات رسیده به نکوداشت (به قلم مورخان جوان حوزوی) در قالب یک مجموعه مقالات چاپ شد. محور بحث نیز کتاب ماندگار الصحیح بود. در این مقالات

میرشریفی: آثار استاد سیدجعفر رحمته سه ویژگی داشت، که به اجمال اشاره می‌کنم: اول، تتبع ایشان زیاد بود؛ دوم، تحقیق و تحلیل داشت؛ سوم، استناد در آثار ایشان جایگاه ویژه‌ای داشت، حتی اگر از کسی حرفی را می‌شنید و آن کلام را از گوینده نقل می‌کرد، آدرس می‌داد تا رعایت امانت کرده باشد.

● **حوزه:** تاثیر شخصیت علمی استاد بر حوزه علمیه قم و مراکز علمی لبنان را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

میرشریفی: دانش تاریخ در حوزه علمیه قم، دو مشکل اساسی داشت، که در این جا برمی‌شمرم: يك، اهمیت چندانی نداشت؛ دوم، گزارش‌های تاریخی، قطعی تلقی می‌شد و حوزویان بیشتر آن گزارش‌ها را ارسال مسلم می‌گرفتند. مرحوم سیدجعفر مرتضی رحمته با روی آوردن به تاریخ و نقد گزارش‌های مشهور تاریخی، دو مشکل یادشده را تا حدود زیادی مرتفع ساخت. در بیروت لبنان هم در حوزه علمیه ای بنام «حوزه امام علی علیه السلام»، در بنیاد نهادند و به نشر معارف اهل بیت علیهم السلام در میان مردمان آن دیار به ویژه نوجوانان و جوانان پرداختند. من شاهد بودم که شخصیت‌های برجسته لبنان، برای ایشان احترام خاصی قائل بودند. هم چنین «مرکز لدراسة الاسلامیه بیروت» زیر نظر ایشان به فعالیت علمی و پژوهشی در زمینه علوم اسلامی می‌پرداخت.

● **حوزه:** مرحوم استاد سیدجعفر مرتضی در تاریخ‌نگاری چه رویکرد و روشی داشتند؟

میرشریفی: پیش از آن که به سؤال پاسخ دهم باید عرض کنم که بین تتبع و تحقیق تفاوت اساسی وجود دارد، که معمولاً این دو با هم خلط می‌شوند، تتبع عبارت است از دنبال کردن و جست‌وجو کردن دقیق مطالب و تحقیق، یعنی به حقیقت رسیدن و سره را از ناسره جدا کردن و کار محقق این است که بعد از تتبع دقیق، صحیح را از غیر صحیح جدا می‌سازد. مرحوم استاد سیدجعفر مرتضی رحمته اولاً، تتبع کاملی داشت؛ ثانیاً، قوه تحقیق و تحلیل خوبی نیز داشت و به این دو ویژگی برخی علمای حوزه مثل مرحوم آیه‌الله احمدی میانجی رحمته و آیه‌الله سیدمهدی روحانی رحمته اذعان داشتند. و به همین جهت بود که کتاب الصحیح ایشان، کتاب سال حوزه انتخاب شد.

● **حوزه:** در باره سجایای اخلاقی استاد هم نکاتی را بفرمایید.

میرشریفی: زیانم قاصر است که از اخلاق ایشان بگویم، ایشان در اخلاق؛ پیرو راستین جدشان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بودند. تواضع و فروتنی ایشان مثال زدنی بود، یادم می‌آید وقتی به اتفاق خانواده در لبنان خدمت ایشان رسیده بودیم، ایشان متواضعانه به استقبال ما آمدند به طوری که خانواده‌ام، از من می‌پرسیدند ایشان خادم استاد هستند؟ و من در جواب گفتم نه، خود استاد هستند که چنین تواضع می‌کنند، من عالم به فروتنی ایشان کمتر سراغ دارم، حتی به طلاب جوان و کم سن و سال هم احترام می‌گذاشتند. بارزترین

از ایشان نکاتی دارم که با آنچه درباره ایشان معمول می‌باشد، اما بسیار متفاوت است. ارتباطم با ایشان خانوادگی است، فرزندان من برای یادگیری زبان و مکالمه عربی، در لبنان خدمت ایشان رسیدند. برخی بزرگان وقتی

به من می‌رسیدند می‌گفتند: صدیق فلان کار را کرد یا فلان حرف را زد، و منظور از «صدیقک» مرحوم سید جعفر مرتضی رحمته الله علیه بود که به عنوان دولت و صدیق من معروف شده بود و من این افتخار را داشتم که دیگران، مرحوم سید جعفر رحمته الله علیه را دولت و حبیب من می‌دانستند.

● **حوزه:** آثار ایشان خصوصاً آثار تاریخی معظم‌له، چه ویژگی‌های مبّرز و انحصاری دارد؟

نواب: علامه عسکری رحمته الله علیه درباره ایشان می‌فرمودند: اکبر محقق شیعی نعرفه ما درباره سیره اهل بیت علیهم السلام و معصومان علیهم السلام، اگرچه کارهایی مثل کشف الغمه داریم و مرحوم مجلسی هم در بحار الانوار بحث‌های خوبی در سیره معصومان علیهم السلام دارند، عالمانی مثل آیه‌الله سبحانی هم به نوشتن کتاب‌های تاریخی و سیره اهتمام ورزیدند، ولی کاری که مرحوم سید جعفر مرتضی کرد منحصر به فرد بود. کارهای تاریخی ایشان هم از حیث کیفیت

ویژگی اخلاقی ایشان، احترام حضرت استاد به پدر و مادر بود، بارها دیده بودم به احترام پدرشان از جا بر می‌خواستند درحالی‌که پدرشان اصلاً استاد را نمی‌دید و نگاه پدرشان به سمت دیگری بود. وقتی از کسی ناراحت

می‌شد هرگز کینه او را به دل نمی‌گرفت و بی‌فاصله بعد از ناراحتی از افراد، به گونه‌ای رفتار می‌کرد که انگار هیچ ناراحتی پیش نیامده است.

● **حوزه:** اگر نکته ناگفته‌ای مانده است، بفرمایید.

میرشریفی: یادم می‌آید ۱۳۹۶ شمسی، که منزل ما آمده بودند با این‌که اوائل دوران بیماری ایشان بود و برای صلح‌رحم منزل ما آمده بودند، لحظه‌ای از مطالعه و تحقیق غافل نبودند و همواره به تحقیق و پژوهش مشغول بودند و یا پاسخ سؤالات دیگران را می‌داد. رابطه ایشان با حضرت امام رحمته الله علیه

و مقام معظم رهبری کاملاً خوب بود و استاد احترام خاصی برای این بزرگان قائل بودند.

● **حوزه:** نحوه آشنایی حضرت عالی با استاد سید جعفر مرتضی چگونه بود؟ میزان و مدت آشنایی شما با ایشان چقدر بوده است؟

نواب: از ۱۳۶۰ شمسی، ایشان را می‌شناختم و ارادت من به مرحوم استاد کامل است و علاقه من به ایشان منحصر به فرد است و

تتبع عبارت است از دنبال کردن و جست‌وجو کردن دقیق مطالب و تحقیق، یعنی به حقیقت رسیدن و سره را از ناسره جدا کردن و کار محقق این است که بعد از تتبع دقیق، صحیح را از غیر صحیح جدا می‌سازد. مرحوم استاد سید جعفر مرتضی رحمته الله علیه اولاً، تتبع کاملی داشت؛ ثانیاً، قوه تحقیق و تحلیل خوبی نیز داشت و به این دو ویژگی برخی علمای حوزه مثل مرحوم آیه‌الله احمدی میانجی رحمته الله علیه و آیه‌الله سید مهدی روحانی رحمته الله علیه اذعان داشتند. و به همین جهت بود که کتاب الصحیح ایشان، کتاب سال حوزه انتخاب شد.

و هم از جهت کمیت کم نظیر است. علامه سیدجعفر مرتضی چند ویژگی داشت که او را یک محقق تمام عیار کرده بود، اولاً، عرب بود و به زبان عربی آگاه بود؛ ثانیاً، به منابع سنی هم مراجعه کرد و دست‌رسی خوبی به منابع و کتاب‌ها داشت.

● **حوزه:** شخصیت علمی مرحوم استاد، چه تأثیری بر مراکز علمی خصوصاً حوزه‌های علمیه لبنان و قم داشته است؟

● **نوّاب:** عالمان زیادی بودند که کمک کردند تا حوزه علمیه قم به وضعیتی که امروز دارد برسد، امروز حوزه علمیه قم، به برکت همت این عالمان وارسته و محقق در اوج و قله قرار دارد. امروز حوزه قم، حوزه پژوهشی است و نسبت به گذشته متحول شده است و این تحول عظیم مدیون عالمانی مثل سیدجعفر مرتضی است، قبل از ایشان، حوزه اصلاً به تاریخ اهمیت نمی‌داد، اما سیدجعفر رحمته به تاریخ تعمیق و تحقیق را هدیه کرد و با اجتهاد در تاریخ توانست جایگاه این دانش رادر حوزه قم، تثبیت کند.

از سوی دیگر، بسیاری از اساتید که امروز در حوزه تاریخ فعالیت می‌کنند و اتفاقاً از چهره‌های مطرح این رشته هستند، افتخار شاگردی حضرت استاد را داشته‌اند و همین جا لازم است عرض کنم، این عزیزان باید شاکر نعمت استادشان باشند، زیرا ناسپاسی استاد، عواقب ناگواری در پی خواهد داشت. حوزه: رویکرد ایشان در تاریخ نگاری چگونه بود؟

● **نوّاب:** محققان تاریخ می‌گویند که سیدجعفر رحمته کلامی است و در تاریخ ایشان را بر نمی‌تابند و من هم چون تخصص اصلیم تاریخ نیست، در این حوزه دخالت نمی‌کنم، چون ورود در مسائلی که حوزه تخصصیم نیست، جفا می‌دانم.

● **حوزه:** درباره سنجایی اخلاقی استاد، نکاتی را بفرمایید.

● **نوّاب:** اگر بخواهم درباره مرحوم سیدجعفر مرتضی کلامی بگویم، قبل از هر چیزی بایستی بگویم، اول اخلاق، دوم اخلاق و سوم اخلاق، که ایشان به معنای واقعی کلمه متخلق به اخلاق اسلامی بود و به نظر من، وجود سیدجعفر مرتضی از سیره جدش رسول خدا صلی الله علیه و آله اشراب شده بود. ما در روایاتمان داریم، وقتی یک بدوی وارد مدینه می‌شد و پیامبر را برای اولین بار، می‌خواست ببیند، از اخلاق نیکوی پیامبر صلی الله علیه و آله متوجه می‌شد که او، رسول خداست. در تمام وجود عمرم یک بار ندیدم ایشان به کسی اخم کند اگر صدبار به او مراجعه می‌کردید باز هم با روی گشاده با شما برخورد می‌کرد و این رفتار را نه فقط با اهل علم، بلکه با روستاییان لبنان که به دیدارش می‌رفتند نیز داشت. بارها شده بود، جمعیت انبوهی به منزلشان می‌رفتند و سید هرگز ناراحتی از خود بروز نمی‌داد، هرگز اجازه نمی‌داد کسی دستش را ببوسد با این که علامه‌ای کم نظیر بود. از دیگر خصوصیت‌های ایشان، عالم بی‌بخل بود. ایشان هرگز در ارشاد و هدایت و راهنمایی طلاب کوتاهی نمی‌کرد.

● **حوزه:** نحوه آشنایی حضرت عالی با استاد سید جعفر مرتضی چگونه بود؟ میزان و مدت آشنایی شما با ایشان چقدر بوده است؟

ایمانی مقدم: همان طور که می دانید من سال های متمادی در لبنان بودم و محضر علمای زیادی را درک کردم، از جمله افتخار آشنایی با ایشان را پیدا کردم، و نیز از طریق برادر ایشان که در شورای عالی مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام هستند، حدوداً بیش از دودهه است که من با ایشان آشنا هستم.

● **حوزه:** آثار ایشان خصوصاً آثار تاریخی معظم له، چه ویژگی های مبرز و انحصاری دارد؟

ایمانی مقدم: ویژگی بارز مرحوم استاد سید جعفر مرتضی، پافشاری ایشان بر مبانی کلامی است، ایشان برای تاریخ و گزارش های آن قداستی قائل نبود و هرگز حاضر نمی شد به خاطر گزارش های تاریخی، از مبانی اعتقادی و کلامی خود دست بردارد و همیشه می فرمود اگر صدتا گزارش تاریخی هم داشته باشیم حاضر نمی شوم دست از عصمت اهل بیت علیهم السلام بردارم یا ذره ای حقانیت برای جریان انحرافی صدر اسلام قائل شوم. هرگز برای گزارش های تاریخی، اصالت قائل نبود مگر این که گزارش ها بر مبانی کلامی و اعتقادی، مطابقت داشته باشد و همین روحیه ایشان

به آنچه در تحقیق می رسید می گفت و ابایی نداشت از این که مخالفتی با او شود. یادم هست از ایشان پرسیدم، شما بیش از پنجاه جلد در سیره امام علی علیه السلام نوشتید، به چه نتیجه ای رسیدید و حاصل آن همه تحقیق چه بوده است؟ فرمودند: دریک جمله بگویم که ایمان و اعتقاد دارم که دو خلیفه نخست ضمن یک توافق ضمنی و غیر مکتوب، بنا گذاشته بودند که کاری بدون اذن امام علیه السلام نکنند.

● **حوزه:** اگر مطلبی هست در نکته پایانی بفرمایید.

نواب: مرحوم سید جعفر علیه السلام عاشق امام و مقام معظم رهبری بودند. قصیده ای درباره حضرت امام علیه السلام دارند که قبل از انقلاب

سرودند. ارادت ایشان به مقام معظم رهبری زیاد بود که بدون هیچ چشم داشتی از ایشان دفاع و تبلیغ می کردند. بسیاری از چهره های مطرح هم سو با انقلاب اسلامی ایران در لبنان از شاگردان ایشان بودند. بعد از جنگ ۳۳ روزه که منزل ایشان توسط رژیم اشغال گر قدس با خاک یک سان شده بود، ایشان می فرمود ما پیروز هستیم و اصلاً ناراحت نبودند. مطلب دیگری که درباره ایشان باید عرض کنم، اهتمام ایشان به تحقیق ویژه بود. یادم هست شبی در منزل ما بودند صبح که خدمت ایشان رسیدم فرمودند: دیشب خوابم نیامد و ۲۵ صفحه از کتابم را نداشتم.

سبب شده بود که برخی محققان رشته تاریخ به ایشان خرده بگیرند و بگویند که سید جعفر مرتضی رحمته الله علیه خلط بین کلام و تاریخ کرده است. یادم می آید مرحوم سید جعفر مرتضی در پاسخ به این افراد می گفت: من تاریخ کارل مارکس یا موسولینی نمی نویسم، بلکه تاریخ معصوم رحمته الله علیه را می نویسم و نمی توانم نگاه مادی داشته باشم و حتماً درنگارش تاریخ مسلمات اعتقادی خویش را حفظ می کنم.

این پاسخی بود که مرحوم استاد، در جاهای مختلف می فرمود، مثلاً یکی از جاهایی که این جمله فرمود، جلسه ای بود که مدیران گروه های تاریخ (حوزوی و دانشگاهی) را در دانشگاه ادیان دعوت کرده بودیم و استاد در پاسخ به منتقدان خود می فرمودند که من تاریخ امام معصومی را می نویسم که صاحب مکتب انسان ساز است. ایشان معتقد بود سیره های نوشته شده، در زمان های گذشته مثل سیره ابن هشام، سیره حلبی و... مخلوط و غیر قابل اعتماد است به همین جهت بود

که کتاب های صحیحی در سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نوشت که به ۳۵ جلد رسید و در پی آن کتاب الصحیح من سیره الامام علی بن ابی طالب رضی الله عنه را نوشت که این کتاب هم به چهل جلد رسید.

تعبیر مقام معظم رهبری درباره آثار ایشان گویای همه

چیز است، حضرت آقا برای آثار استاد سه ویژگی ذکر می کنند: ۱. وزین؛ ۲. پرحجم؛ ۳. محققانه. از این سه ویژگی برمی آید که آثار ایشان همراه با تفکر و تحقیق است.

● **حوزه:** شخصیت علمی مرحوم استاد، چه تأثیری بر مراکز علمی خصوصاً حوزه های علمیه لبنان و قم داشته است؟

ایمانی مقدم: سؤال بسیار خوبی است، من معتقدم مرحوم سید جعفر مرتضی رحمته الله علیه بر حوزه علمیه قم، نجف و مراکز علمی لبنان تأثیر مثبت و قابل ملاحظه ای، هم از طریق تربیت شاگرد و هم از تألیف آثار تاریخی متعدد گذاشت، در این باره باید عرض کنم، آنچه می توان به عنوان تأثیر مشهود ایشان ذکر کنم، نگاه ایشان در مباحث تاریخی بود. تا قبل از ایشان، گاهی با تکیه بر گزارش های تاریخی، مبانی کلامی را مورد تردید قرار می دادند و با کاری که سید مرتضی در آثاری مثل الصحیح کرد، اصالت بر اعتقادات مسلم شیعی، قرار داده شد و افرادی که تاریخی صرف بودند در اظهار نظر، احتیاط می کردند.

● کار دیگری که سید مرتضی با آثاری مثل حیات سیاسی امام رضا رضی الله عنه کرد، همان رویکردی که بزرگانی مثل مقام معظم رهبری در کتاب انسان ۲۵۰ ساله، نسبت به زندگی معصومان رضی الله عنهم داشتند.

● **حوزه:** درباره سجایای اخلاقی استاد، نکاتی را

تعبیر مقام معظم رهبری درباره آثار ایشان گویای همه چیز است، حضرت آقا برای آثار استاد سه ویژگی ذکر می کنند: ۱. وزین؛ ۲. پرحجم؛ ۳. محققانه. از این سه ویژگی برمی آید که آثار ایشان همراه با تفکر و تحقیق است.

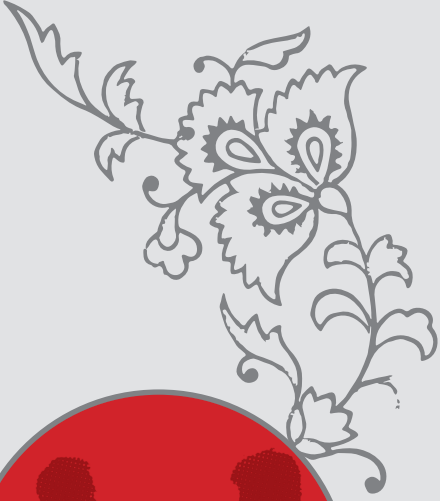

هم در جنوب لبنان و نیز در بیروت توسط رژیم اشغال‌گر قدس تخریب شده بود، ایشان را دیدم و مراتب نگرانی برخی بزرگان از سلامتی ایشان را، گوشزد کردم ... دیدم یک سی‌دی از جیب خودش درآورد و گفت نگرانی‌ها به خاطر سی‌دی است. پرسیدم این سی‌دی چیست؟ فرمودند: کتاب الصحيح است که خوش‌بختانه سالم مانده است. ایشان از این‌که منزل‌شان خراب شده بود، ناراحت نبودند، بلکه برای این‌که کتاب الصحيح در قالب سی‌دی مانده بود، خوشحال بودند و این نشان از اهتمام جناب استاد به تحقیق و تألیف دارد.

تواضع مرحوم سیدجعفر مرتضی رحمته‌الله زبان‌زد خاص و عام بود. استاد چه در وضع ظاهر و لباس پوشیدن و چه در برخورد با دیگران، حتی مخالفان خود، متواضع رفتار می‌کرد هیچ‌گاه ندیدم که لبخند بر چهره نداشته باشد. ایشان خیلی متواضع بود درحالی‌که در دیدن مجتهدان عصر خویش قرار داشت.

بفرما بیید .
ایمانی مقدم: آنچه به‌عنوان سجایای اخلاقی ایشان باید ذکر کنم، تواضع مرحوم سیدجعفر مرتضی رحمته‌الله زبان‌زد خاص و عام بود. استاد چه در وضع ظاهر و لباس پوشیدن و چه در برخورد با دیگران، حتی مخالفان خود، متواضع رفتار می‌کرد هیچ‌گاه ندیدم که لبخند بر چهره نداشته باشد. ایشان خیلی متواضع بود درحالی‌که در دیدن مجتهدان عصر خویش قرار داشت. ویژگی دیگری که در ایشان دیدم، پافشاری و اصرار بر تحقیق و پیشرفت علمی بود. یادم می‌آید بعد از جنگ ۳۳ روزه که منزل ایشان

گفتگو